

Kvalitet i välfärden - bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38)

(Dnr Fi2017/02150/K)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten ser positivt på att utredningen under sitt arbete har haft samråd med företrädare för olika typer av idéburna organisationer. Det är viktigt att hämta in erfarenheter från en bredd av civilsamhällets aktörer då förutsättningar, intressen och erfarenheter kan variera beroende på storlek, associationsform och verksamhetsområde.

Målen för ungdomspolitikerna är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Det är därför positivt att utredningen vill lyfta fram en jämlik vård och omsorg som en kvalitetsaspekt som ska beaktas och följas upp. För att uppnå en jämlik, tillgänglig och individanpassad vård, omsorg och skola med god kvalitet för alla invånare, är det också centralt att huvudmän och ansvariga myndigheter kan följa upp och ge förutsättningar för att utveckla kvaliteten i verksamheterna, oavsett vem som utför dem. Utredningen visar dock att det idag finns flera hinder, bland annat i form av otillräcklig insyn, ofullständiga register och statistik. Myndigheten har därför inget att erinra om de olika förslag som syftar till att förbättra förutsättningarna för att redovisa och hämta in relevanta uppgifter om aktörer, verksamheter och resultat från icke-offentliga utförare, att säkerställa tillförlitliga register och relevant statistik samt att förbättra förutsättningarna för tillsyn och uppföljning. Däremot är det viktigt att fortsätta att bevaka att förändringar inte medför obefogad ökad administrativ börda för idéburna organisationer som verkar som utförare inom välfärden.

När det gäller förändringar av IVO:s tillsyn är myndigheten dock mycket tveksam till förslaget att ersätta frekvenstillsynen med en riskbaserad tillsyn. Ur ett barn-

och ungdomsperspektiv är det särskilt viktigt att verksamheter som rör barn och unga håller en god kvalitet och är likvärdig, oavsett huvudman eller utförare. Därför bör tillsynen vara såväl frekvent som riskbaserad. Den frekvensbaserade tillsynen behövs för att fånga upp signaler om förändringar i tidigare välfungerande verksamheter.

Myndigheten har i flera rapporter som rör ungas villkor lyft fram vikten av att det finns en helhetssyn på ungas situation, att de tas tillvara som en resurs samt betydelsen av samordning av insatser för unga. Till exempel påvisas det behovet i arbetet med stöd till unga med psykisk ohälsa (*Modell för stöd till unga med psykisk ohälsa som varken arbetar eller studerar*, MUCF, 2015). Mot bakgrund av detta är det positivt att utredningen vill se ett förbättrat arbete för att åstadkomma sammanhållna insatser med individens behov i centrum. Myndigheten är därför positiv till utredningens bedömningar och förslag som handlar om att utveckla och sprida fungerande modeller för samverkan kring individen, att ta fram stöd och regleringar som underlättar samverkan, att vid konkurrensutsättning beakta konsekvenser för den enskilde och för möjligheten till sammanhållna insatser samt att faktorer som samverkan och hur väl insatserna hålls ihop runt den enskilde bör utvärderas vid kvalitetsuppföljningar.

Regeringen bör dock ta ställning till om detta är tillräckliga åtgärder för att åstadkomma en högre grad av samordning av insatser runt individerna. Kunskapen om vilka förutsättningar och hinder som finns inom och mellan respektive verksamhetsområde behöver dessutom fördjupas. Det är till exempel viktigt att beakta att samverkan mellan myndigheter och mellan myndigheter och det civila samhällets organisationer, kan kräva olika modeller, verktyg och regleringar.

Upphandling av kvalitet är som utredningen visar inte enkelt. Myndigheten ser positivt på förslaget om att Upphandlingsmyndigheten får ett uppdrag att förstärka arbetet med vägledning och annat stöd till upphandlande myndigheter för att öka kompetensen om hur kvaliteten kan stärkas och utvecklas i samband med upphandling av tjänster genom LOU och LOV. I det uppdraget vill vi betona vikten av att det stödet bör inkludera kunskap om det civila samhällets organisationer, hur dess särart och mervärde kan bidra i välfärden samt hur deras förutsättningar att vara utförare av offentliga tjänster ser ut.

Myndigheten instämmer med utredningen att det behövs en tydlig definition och klassificering av vilka typer av och vilka faktiska organisationer som ingår i det civila samhället och som kan betecknas som idéburna organisationer. Bristen på den kunskapen idag är synlig redan i själva betänkandet, då idéburna och privata utförare sällan särskiljs utan oftast gemensamt benämns som privata utförare,

vilket gör det svårare att ta ställning till förslagen utifrån de idéburna aktörernas eventuella särskilda förutsättningar.

Att klassificera organisationer inom det civila samhället är inte helt enkelt då civilsamhället är mångfacetterat med olika juridiska former och syften. Men att kunna identifiera och följa upp idéburna organisationer och deras medverkan i offentlig service är nödvändigt för att kunna synliggöra det civila samhällets betydelse inom välfärden, följa utvecklingen av politiken för det civila samhället och stärka civilsamhällets villkor. Därför är myndigheten mycket positiv till välfärdsutredningens förslag om att förstärka och kvalitetssäkra SCB:s arbete att klassificera vilka aktörer som ingår i rampopulationen för det civila samhället. Enligt myndighetens erfarenhet behöver SCB:s pågående arbete förstärkas och intensifieras, bland annat genom att tillföra relevant forskarkompetens.

Det är också ett bra förslag att Skolverket och Socialstyrelsen särskilt ska redovisa idéburen sektor i sin statistik, med stöd av SCB. På sikt är det dock angeläget att flera myndigheter än dessa kan följa och redovisa statistik över utvecklingen av och kvaliteten i insatser med utförare från olika sektorer. Till exempel Arbetsförmedlingen och Migrationsverket, men också kommuner, regioner och landsting bör kunna göra detta. Det är enligt myndigheten angeläget att säkerställa att ett krav om att kunna urskilja idéburna organisationer från privata aktörer blir så heltäckande som möjligt, och omfattar register över utförare hos lokala och regionala myndigheter såväl som inom statliga verksamheter. Det är därför positivt om klassificeringen av vilka organisationer som är idéburna på sikt kan framgå av det allmänna företagsregistret. Regeringen bör dock på sikt även säkerställa att den uppgiften om utförare framgår i andra register, så som i Utförarregistret eller i det verksamhetsregister över utförare inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten som utredningen bedömer bör skapas.

Myndigheten välkomnar bedömningen att en utredning bör ta ställning till vilken kontroll av idéburna organisationer som är rimlig att göra samt vilka förutsättningar som finns för särskilda regler för idéburna organisationer. Som tidigare utredningar har visat (SOU2016:13, SOU 2016:78) kan det finnas vissa förutsättningar och särdrag hos civilsamhällets organisationer som samhället bör ta hänsyn till för att dessa ska kunna fortsätta verka som idéburna organisationer och bidra till mångfalden av aktörer. Dock är det tveksamt om den del av uppdraget som innebär att tydliggöra definitionen av begreppet idéburna organisationer behöver ske inom en sådan utredning. Det arbetet ligger mycket nära det uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra statistiken om det civila samhället som SCB redan har och SCB skulle istället kunna tillföras än mer resurser och kompetens för den uppgiften.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Handläggare Maria Sundbom Ressaissi har varit föredragande. Avdelningschef Pontus Ekstedt har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg,
generaldirektör

Maria Sundbom Ressaissi,
handläggare